

Europa-
Kommissionen

MILJØANSVARSDIREKTIVET

Hvad er miljøansvarsdirektivet?

Det naturlige miljø er grundlaget for vores sundhed, lykke og økonomiske aktivitet. For at miljøet kan være til nytte og glæde for nutidige og fremtidige generationer og for at sætte en stopper for tabet af biodiversitet, forringelsen af vandkvalitet og kvantitet og for at beskytte jordbunden har EU's medlemsstater forpligtet sig til at forebygge skader og afhjælpe dem, der allerede er sket.

I 2004 blev miljøansvarsdirektivet derfor vedtaget for at fastlægge en fælles ramme for forebyggelse og afhjælpning af miljøskader (det gælder f.eks. definitionen af miljøskader, en mere konsekvent strategi for håndtering af miljøskader osv.). Direktivet bygger på princippet om, at forureneren betaler, hvilket vil sige, at forureneren, der har forvoldt en skade, har ansvaret for at gennemføre de nødvendige forebyggende og afhjælpende foranstaltninger og betale de dermed forbundne omkostninger. Det overordnede princip er afhjælpning, der bringer miljøet tilbage til den tilstand, som det ville have været i, hvis skaden ikke var sket. Miljøansvarsdirektivet fastlægger en ramme for at vurdere skader og afhjælpning.

Miljøansvarsdirektivets fokus på omkostningerne ved afhjælpning af skader har til formål at skabe opmærksomhed om og anspore til yderligere investeringer i forebyggende foranstaltninger og en bedre miljøpraksis. Alle operatører, hvis virksomhed udgør en miljømæssig risiko, der er omfattet af direktivet, opfordres til at foretage en vurdering og træffe de nødvendige foranstaltninger med henblik på at mindske denne risiko.

Hvordan fungerer miljøansvarsdirektivet?

Miljøansvarsdirektivet finder anvendelse på erhvervsmæssige aktiviteter, som forvolder skade på eller udgør en overhængende fare ⁽¹⁾ for skade på de naturressourcer, der er omfattet af miljøansvarsdirektivet.

Hvis du er operatør af en erhvervsmæssig aktivitet (med eller uden gevinst for øje), hvor der:

- kræves en godkendelse til integreret forebyggelse og bekæmpelse af forurening
- kræves en affaldslicens/affaldstilladelse
- udledes til vandressourcer
- anvendes eller transporteres farlige stoffer, f.eks. kemikalier
- indvindes vand
- anvendes, behandles, udledes (osv.) farlige stoffer eller præparater, plantebeskyttelsesmidler eller biocidholdige produkter
- udsættes genetisk modificerede organismer i miljøet
- transporteres affald
- håndteres mineaffald
- opsamles og lagres CO₂,

har du **det objektive ansvar** for skader eller overhængende fare for skader, som din aktivitet forvolder eller udgør for vand, jord, beskyttede dyre- og plantearter og deres naturlige levesteder. Det betyder, at du skal træffe forebyggende og afhjælpende foranstaltninger og betale omkostningerne for dem, uden at det behøver at være bevist, at du har handlet forsætligt eller uagtsomt.

⁽¹⁾ Overhængende fare: tilstrækkelig sandsynlighed for, at en miljøskaade vil indtræde i nær fremtid. Vurderingen af »tilstrækkelig sandsynlighed« og »nær fremtid« afhænger af det enkelte tilfælde.

Hvis din erhvervsmæssige aktivitet ikke er på ovenstående liste, har du stadig et **culpa-ansvar**, men kun for skader på beskyttede arter og naturtyper. Det betyder, at det skal kunne bevises, at der er tale om forsætlig eller uagtsom handlen.

Miljøansvarsdirektivet skelner mellem følgende typer naturressourcer, som kan være udsat for skader eller i overhængende fare for skade:

Beskyttede arter og naturtyper

Skade eller overhængende fare, som medfører en betydelig negativ påvirkning af den gunstige bevaringsstatus for beskyttede arter og naturtyper

Beskyttede arter eller naturtyper som defineret i habitatdirektivet og direktivet om vilde fugle

Vand

Skade eller overhængende fare, som medfører en betydelig negativ påvirkning af de pågældende vandressourcers økologiske, kemiske eller kvantitative status eller økologiske potentiale

Vand som defineret i vandrammedirektivet, dvs. overfladevand (indvand, overgangsvande og kystvand) og grundvand

Jord

Forurening eller overhængende fare herfor, der medfører en betydelig risiko for menneskers sundhed som følge af en direkte eller indirekte tilførsel af stoffer, præparater eller (mikro-)organismer til jord eller undergrund

Hvornår gælder miljøansvarsdirektivet?

En hændelse er omfattet af miljøansvarsdirektivet, hvis den forårsager betydelige skader på vand, jord eller beskyttede arter og naturtyper.

Det overlades til de kompetente myndigheder i hver enkel medlemsstat at vurdere skadens alvor. Miljøansvarsdirektivet rummer dog nogle grundlæggende retningslinjer. Miljøskaader, der påvirker menneskers sundhed, betragtes f.eks. som betydelige. Hvis en miljøskaade derimod er mindre end de typiske naturlige udsving (f.eks. i størrelsen af en artsbestand), eller hvis naturressourcen vil kunne genetableres inden for et kort tidsrum, betragtes skaden ikke som betydelig.

Enhver fysisk eller juridisk person, der påvirkes eller må formodes at blive påvirket, eller som på anden måde har en interesse deri, kan underrette den kompetente myndighed om enhver form for miljøskaade (eller overhængende fare herfor) ved at videregive de relevante oplysninger til støtte for iagttagelserne. Denne person har også ret til at indbringe den kompetente myndigheds beslutning for en domstol eller et andet uafhængigt og upartisk offentligt organ for at sikre, at myndigheden handler i offentlighedens interesse ved at sikre miljømæssig afhjælpning. I denne sammenhæng kan sådanne personer f.eks. være ikkestatslige organisationer, beboere, fugleinteresserede, vandrere, lystfiskere eller personer, hvis sundhed er truet af forurening, eller som er ansvarlige for børn eller ældre, hvis sundhed er truet af forurening.

Typer hændelser, der kan forårsage skade på:

Naturtyper og arter

- Direkte fjernelse eller destruktion af beskyttede naturtyper og arter
- Fysisk skade, kemisk forurening eller betydelige forstyrrelser (herunder støj og rystelser)
- Mikroforurening af beskyttede naturtyper og arter fra f.eks. dårlig landbrugspraksis
- Bevidst at slå beskyttede arter ihjel (f.eks. via ulovlig fuglejagt)

Vand

- Indvinding af vand, som forårsager ændringer af et vandområde i kvalitativ forstand
- Udslip fra et fabriksanlæg, der opbevarer — eller en lastbil eller jernbanetankvogn, der transporterer — kemikalier (f.eks. som følge af en ulykke)
- Opdæmning af overfladevand, som medfører betydelige ændringer i vandressourcers økologiske potentiale
- Spild af kemikalier, petroleum eller affald fra oplagring, behandling og transportanlæg under og over jordoverfladen, som medfører skader i forhold til grundvand og overfladevand (kemisk status)

Jord

- Fejl i et affaldsforbrændingsanlægs system til rensning af røg, som medfører forurening med tungmetaller i overfladejorden i nærliggende beboelsesområder
- Uheld med kemikalieudslip fra områder, hvor der foregår oplagring, håndtering og produktion, og spredning af kemikalier til jord og grundvand
- Overlagt, ulovlig affaldsbortskaffelse på eller i jorden, som medfører gasudvikling (farlige kemiske stoffer) og spredning til nærliggende beboelsesområder
- Nedlukning af et anlæg, som medfører uheld i form af udsivning af farlige stoffer til jord og grundvand

Hvornår gælder miljøansvarsdirektivet ikke?

Uanset erhvervs mæssig aktivitet er du som operatør ikke ansvarlig, hvis skaden skyldes følgende:

- væbnede konflikter, fjendtligheder, borgerkrig eller oprør
- en ekstraordinær naturbegivenhed (af usædvanlig, uafværgelig og uundgåelig art)
- aktiviteter, som udføres for at tjene det nationale forsvar eller den internationale sikkerhed, eller som tjener til at beskytte mod naturkatastrofer
- ikkeidentificerede aktiviteter, som f.eks. diffus forurening, hvor det ikke er muligt at fastslå sammenhængen mellem aktiviteten og skaden.

Derudover finder direktivet ikke anvendelse på følgende:

- emissioner, begivenheder eller hændelser (og den bagvedliggende aktivitet), som fandt sted før den 30. april 2007
- skader, såfremt der er gået mere end 30 år, siden den emission, begivenhed eller hændelse, der førte til skaden, fandt sted
- olieforurening til søs, transport af farligt gods, nukleare aktiviteter osv., som er underlagt internationale konventioner
- hvis operatøren kan bevise, at skaden er forvoldt af en tredjepart og er opstået på trods af, at passende sikkerhedsforanstaltninger er truffet, eller som følge af ordre/instruktion fra en offentlig myndighed (indsigelse mod omkostninger).

Afhængigt af national lovgivning kan du som operatør også gøre indsigelse, såfremt:

- du har overholdt tilladelsen og alle dens betingelser i forbindelse med en udledning eller begivenhed, som har medført skaden
- det ikke ansås for usandsynligt, at emissionen eller begivenheden ville forårsage skade ifølge den videnskabelige og tekniske viden på det tidspunkt, hvor emissionen eller aktiviteten fandt sted.

Hvad skal man gøre, når skader opstår, eller der er overhængende fare for det?

Denne figur viser de foranstaltninger, der skal træffes af forskellige aktører, når der opstår skader, eller der er overhængende fare for det, og det fastslås, at miljøansvarsdirektivet skal anvendes. Rækkefølgen af de forskellige mulige trin er også illustreret.

I tilfælde af miljøskader eller overhængende fare skal operatørerne gøre følgende:

- træffe øjeblikkelige foranstaltninger for at forhindre, at skader opstår eller bliver værre
- hurtigst muligt underrette den kompetente myndighed om hændelsen og de forebyggende foranstaltninger, der er truffet
- afhjælpe skaden i overensstemmelse med deres afhjælpningsplan og de tiltag, som den kompetente myndighed anviser.

Når de er blevet underrettet, skal de kompetente myndigheder, som gennemfører direktivet i en given medlemsstat, gøre følgende:

- fastslå, om skaden er omfattet af direktivet
- identificere den/de ansvarlige operatør(er)
- pålægge den/de ansvarlige operatør(er) at iværksætte øjeblikkelige og langsigtede afhjælpende foranstaltninger.

De kompetente myndigheder kan også selvstændigt iværksætte afhjælpende foranstaltninger. I sådanne tilfælde pålægges omkostningerne til afhjælpning, vurdering, administration m.m. den operatør, som har forvoldt skaden.

Hvordan afhjælpes skaden?

I forbindelse med miljøskader eller overhængende fare for vandmiljøet eller beskyttede arter og naturtyper findes der tre former for afhjælpning: primær afhjælpning på lokaliteten, supplerende afhjælpning og kompenserende afhjælpning.

Primær afhjælpning:

- Øjeblikkelige foranstaltninger med henblik på at stoppe hændelsen, mindske, indeslutte og forhindre yderligere skader og foretage oprensning efter skaden. Disse kaldes også akutte (eller øjeblikkelige) afhjælpende foranstaltninger (og ligger ofte før den egentlige primære afhjælpning).
- Mellemfristede og langfristede afhjælpende foranstaltninger på skadeslokaliteten, som bringer det beskadigede miljø tilbage til den tilstand, det ville have været i, hvis skaden ikke var opstået (genopretning).

Supplerende afhjælpning: Hvis den primære afhjælpning ikke er tilstrækkelig til at bringe miljøet tilbage til den tilstand, det ville have været i, hvis skaden ikke var opstået (den »hidtidige tilstand«), kan der foretages yderligere forbedringer på den skadede lokalitet. Hvis dette ikke er muligt eller er forbundet med for store omkostninger, kan en sådan afhjælpning finde sted på en anden lokalitet. Dette gælder f.eks., hvis den primære afhjælpning af et skadet fiskeri kun kan genoprette 50 % af fiskeriet på den skadede lokalitet, idet der så kan iværksættes supplerende afhjælpning på en anden lokalitet for at opnå den resterende forbedring på 50 %, således at fiskeriressourcerne på begge lokaliteter sammenlagt svarer til 100 %

Kompenserende afhjælpning: Hvis den primære afhjælpning (og supplerende afhjælpning, hvis dette behøves) er længere tid om at afhjælpe skaden på naturen, gennemføres der en kompenserende afhjælpning for at kompensere for de tab, der opleves i en sådan periode (midlertidig tab).

Miljøansvarsdirektivets minimumskrav til den primære afhjælpning ved skader på jord foreskriver, at forurenende stoffer fjernes, kontrolleres, indesluttet eller begrænses, så de ikke længere udgør en betydelig risiko for negativ påvirkning af menneskers sundhed (der er ikke krav om supplerende eller kompenserende afhjælpning).

Yderligere oplysninger

Miljøansvarsdirektivet — den officielle tekst:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:143:0056:0075:da:PDF>

Europa-Kommissionens websted om miljøansvarsdirektivet:
<http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm>

Eksempler på afhjælpende foranstaltninger:

Primær afhjælpning:

- Oprensning (akut eller øjeblikkelig afhjælpning).
- Oprettelse af barrierer, der kan forhindre forureningen i at sprede sig yderligere (akut eller øjeblikkelig afhjælpning).
- Genoprettelse af topografien og genbeplantning af den beskadigede lokalitet for at fremskynde den naturlige retablering efter forstyrrelser i forbindelse med primære afhjælpende foranstaltninger.
- Udsætning af arter, som er en del af den fødekæde, der er grundlaget for bestande af fisk og vilde dyr. Det kan f.eks. være hvirvelløse dyr, som er fødekilde for insektædende fisk og dyr, og små pattedyr, som er fødekilde for rovfugle og rovdyr.
- Genetablering af adgangen til rekreative tjenester og kommercielle aktiviteter, som tidligere fandtes på den skadede lokalitet.
- Naturlig retablering af de skadede ressourcer kan også betragtes som en del af den primære afhjælpning.

Supplerende og kompenserende afhjælpning:

- genetablering af naturtyper inden for deres historiske områder, f.eks. genetablering af vådområder i drænedede landbrugsområder
- styrkelse af arters reproduktion ved f.eks. at beskytte fugles redepladser mod rovdyr og menneskeskabte forstyrrelser
- åbning af yderligere naturområder for fisk ved at fjerne hindringer for spredning
- styrkelse af naturtypers naturlige status ved at fjerne invasive arter
- beskyttelse af grundvand mod fremtidig forurening
- beskyttelse mod tab af naturtyper, som forekommer pga. udvikling
- forøgelse af mængden eller kvaliteten af rekreative mulighederne på en lokalitet
- oprensning af en lokalitet, som ingen er ansvarlig for, fordi operatøren har indstillet sin virksomhed.

Publikationskontoret

doi:10.2779/1821

ISBN 978-92-79-29603-1

9 789279 296031